

ประวัติหลวงพ่อ
พระศรีสรรเพชญ์

พระประธานในพระอุโบสถวัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร

พร้อมด้วยรูปถ่ายและรูปเขียนอื่นๆ

THE HISTORY
OF
THE CHIEF IMAGE OF PHRA SRĪ SARBEJŅA
IN THE TEMPLE OF WAT MAHĀDHĀTU
WITH ILLUSTRATIONS

สมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ พระนคร

294.31218 จัดพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๑๒

ป 315 ป

PUBLISHED BY
WAT MAHĀDHĀTU ALUMNI ASSOCIATION
BANGKOK, THAILAND

B.E. 2512

ประวัติหลวงพ่อ

พระศรีสรรเพชญ์

พระประธานในพระอุโบสถวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์
นายประพัฒน์ ตรีณรงค์ เปรียญ เรียบเรียง

มีรูปและแบบร่างเหรียญเสมาพระศรีสรรเพชญ์

นายสนิท คิษฐพันธ์ ช่างศิลปเอก กรมศิลปากร
ออกแบบ

นายอำนาจ พื้งเสรี ช่างศิลปโท
นายมงคล ชมภูทิพย์ และ นายอนุชาติ ชินประยูร
ช่างกรมศิลปากร
ปั้นแบบ

โรงงานกระดาษปณัฏ์ กระทรวงการคลัง เป็นผู้หล่อ

สมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ พระนคร

จัดพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๑๒

หอสมุดแห่งชาติ

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

เอกสาร

หมายเลข ๒

ของ

สมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ

เลขที่ ๑๖

เลขที่ ๒๙๔๐๓/๒๑๕
พ. ๓๑๕ ๒.

เลขทะเบียน พ. ๑๙๐๙๔๕

พิมพ์ที่ ห้องพิมพ์ส่วนจำกัด สีวพร ๗๔ ซอยรัชฎาภิเศก มัทธิสสัน พชรูตร โทร. ๗๐๗๕๒

นายอรุณ วันทนทวี ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๒

พระศรีสรรเพชญ์

THE IMAGE OF PHRA SRĪ SARBEJÑA

พระประธานในพระอุโบสถวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ พระนคร

แบบร่าง
รูปเหรียญเสมาหลวงพ่อ
พระศรีสรรเพชญ์

A DESIGN FOR A PENDANT WITH THE RELIEF OF
PHRA SRĪ SARBEJÑA

twice of the actual size

พระประธานในพระอุโบสถวัดมหาธาตุ ยุวราชรังสฤษฎิ์ พระนคร

(ซ้าย) รูปด้านหน้า (ขวา) รูปด้านหลัง

ขนาดโตกว่าของจริง ๑ เท่า

พระศรีสรรเพชญ์

พระประธานในพระอุโบสถวัดมหาธาตุ ยุวราชรังสฤษฎิ์

ก่อนที่จะพูดถึงพระศรีสรรเพชญ์ พระประธานในพระอุโบสถวัดมหาธาตุ ขอนำตำนานสังเขปของวัดมหาธาตุมากล่าวไว้เป็นเบื้องต้น เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้ทราบความเป็นมาแต่เดิม

วัดมหาธาตุ เดิมเรียกชื่อกันว่า วัดสลัก ในหนังสือเก่าบางแห่งเรียกว่า วัดฉลัก ก็มี วัดชะหลก ก็มี ทั้งสองชื่อหลังนี้คงจะเพี้ยนมาจากชื่อแรก มูลเหตุที่เรียกชื่อว่า วัดสลักนั้น สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมราชาธิราช ทรงสันนิษฐานว่า “จะเป็นเพราะเมื่อแรกสร้าง มีของสิ่งใดทำด้วยฝีมือสลัก ผิดกับที่ท่าเกลี้ยงๆ เป็นสามัญในวัดอื่น คนทั้งหลายจึงเรียกว่าวัดสลัก มิใช่ชื่อนามที่ขนานสำหรับวัด แต่เป็นวัดขนาดกลาง ไม่ใช่วัดเล็ก” * แต่อีกความเห็นหนึ่งซึ่งเป็นคำเก่าเล่ากันต่อมาว่า วัดนี้ แต่ก่อนนั้น มีพระภิกษุที่เป็นช่างฝีมือทางแกะสลักช่นช่ออยู่มาก จึงเป็นเหตุให้ชาวบ้านพากันเรียกชื่อวัดตามเกียรติคุณดังกล่าวกันว่า วัดสลัก ไปทั่ว

* ดู - ตำนานวัดมหาธาตุ พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมราชาธิราช ในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๑๐ หน้า ๔๔๑

วัดสลัก เป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่
จะเป็นวัดที่ท่านผู้ใดสร้างและสร้างในวันเดือนปีใดไม่
ปรากฏหลักฐานแน่ชัด เมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
ทรงย้ายราชธานีจากกรุงศรีอยุธยามาตั้งอยู่ ณ กรุงธนบุรี
แล้ว ได้ทรงกำหนดพื้นที่สร้างเป็นพระนครทั้งสองฝั่ง
แม่น้ำเจ้าพระยา วัดสลักเข้าอยู่ในเขตพระนครด้วย จึง
ทรงยกฐานะเป็นพระอารามหลวง แต่มีได้ทรงเปลี่ยน
แปลงชื่อวัด

ต่อมาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในรัชกาลที่ ๑ พระบาท
สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดให้ย้ายพระนคร
มาตั้งทางฝั่งตะวันออก วัดสลักอยู่ระหว่างพระบรมมหา
ราชวัง คือ วังหลวง กับ พระราชวังบวรฯ คือ วังหน้า โดย
เฉพาะพระราชวังบวรฯ นั้น ขยายเนื้อที่ทางใต้ลงมา กิน
เนื้อที่วัดสลักเข้าไปด้วย จึงโปรดให้ทำผาติกรรมเอาเนื้อ
ที่ตอนใต้วัดเพิ่มให้แก่วัด เพื่อแลกเอาเนื้อที่ตอนเหนือ
ของวัดไป (บริเวณวัดสลักเดิม ตอนใต้สุดเขตตรงหอรบ
และสระน้ำ ซึ่งเรียกกันว่า สระทิพยนิภา ปัจจุบันเป็นที่ตั้ง
ตัวอาคารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ขยายลงมาถึง
ถนนซอยศิลาปรกปัจจุบัน) และการที่กรมพระราชวัง

บวรมหาสุรสิงหนาทได้ทรงทำผาติกรรมเอาที่วัดไปตั้ง
นี้ สันนิษฐานกันว่า คงจะเป็นมูลเหตุให้ทรงสร้างวัดนี้
การสร้างวัดเริ่มตั้งแต่ราวปีเถาะ พ.ศ. ๒๓๒๖ อันเป็นปี
เดียวกับที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรง
สร้างวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อทรงสร้างสำเร็จก็
โปรดขนานนามวัดนี้ใหม่ว่า วัดนิพพานาราม

เหตุที่ทรงเปลี่ยนชื่อวัดสลักเป็นวัดนิพพานาราม
สันนิษฐานกันว่า เดิมทีเดียว จะทรงเปลี่ยนชื่อวัดสลัก
เป็น วัดพระศรีสรรเพชญ์ เพราะสิ่งก่อสร้าง เช่น พระ
มณฑป ได้ทรงถ่ายแบบมณฑปในวัดพระศรีสรรเพชญ์
ที่กรุงศรีอยุธยาสร้าง เป็นแต่ไม่มีจัตุรมุขเท่านั้น และ
พระราชประสงค์ที่ทรงสร้างก็เพื่อบรรจุพระอัฐิแบบเดียวกับ
วัดพระศรีสรรเพชญ์ในกรุงศรีอยุธยา คือ บรรจุ
พระอัฐิของสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก (คือพระราช
บิดาของพระองค์ซึ่งเป็นต้นพระราชวงศ์จักรี) อันเป็นส่วน
หนึ่งของกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท(พระอัฐิของ
สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก อันเป็นส่วนหนึ่งของพระบาท
สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ประดิษฐานอยู่ในพระ
บรมมหาราชวัง) แต่มาติดขัดตรงที่ว่า วัดนี้หาได้อยู่ใน
พระบรมมหาราชวังอย่างวัดพระศรีสรรเพชญ์ในกรุงศรี

อยุธยาไม่ จึงได้ทรงคิดเปลี่ยนชื่อไปเป็นวัดนิพพานาราม
 เพราะเนื่องด้วยพระอัฐิของสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก
 ดังกล่าวแล้ว* (พระอัฐิของสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก
 นั้นสันนิษฐานกันว่าบรรจุไว้ตอนล่างของพระเจดีย์ทอง
 ในโบสถ์พระธาตุ ส่วนพระบรมสารีริกธาตุอยู่ตอนบน)
 พระมณฑปที่กล่าวถึงนี้ คือ โบสถ์พระธาตุปัจจุบัน แต่เดิม
 ทำทรงหลังคาเป็นมณฑป โดยให้เอายอดปราสาท ซึ่ง
 เดิมกะจะสร้างในพระราชวังบวรฯ มาสร้าง ครั้นพระ
 มณฑปนั้นถูกไฟไหม้เมื่อวันศุกร์ เดือน ๔ แรม ๑๕ ค่ำ
 ปีระกา ตรีศกจุลศักราช ๑๑๖๓ พ.ศ. ๒๓๔๔ เวลายามเศษ
 เหลือแต่ผนัง เวลาทรงสร้างใหม่โปรดให้ทำหลังคาจัตุร-
 มุข มิให้ทำเครื่องยอดตามเดิม** ที่มาแก้โบสถ์พระธาตุ
 เป็นทรงหลังคาออกมุข ๒ ด้าน เช่นที่เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้
 เข้าใจว่า คงจะมาแก้ไขใหม่ เมื่อครั้งปฏิสังขรณ์ใหญ่
 ในรัชกาลที่ ๓ ***

* ดู - วินิจฉัยเรื่องพระเจดีย์ทอง พระนิพนธ์ของสมเด็จพระ
 พระยาดำรงราชานุภาพ ในอนุสรณ์ชุมนุมนักศึกษารอเรียน
 ผู้ใหญ่ ๔ วัดมหาธาตุ พระนคร พ.ศ. ๒๕๐๓

** ดู - พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ฉบับของเจ้าพระยา
 ทิพากรวงศ์ (จำ บุนนาค) สำนักพิมพ์คลังวิชา พ.ศ. ๒๕๐๕
 หน้า ๒๔๔ - ๒๔๕

*** ดู - ดำนานวัตถุสถานต่าง ๆ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า
 เจ้าอยู่หัวทรงสถาปนา

เมื่อปีวอก พ.ศ. ๒๓๓๑ ในรัชกาลที่ ๑ พระบาท
สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงมีพระราชปรารภกับ
สมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวร ฯ มหาสุร-
สิงหนาท เรื่องจะทำสังคายนาพระไตรปิฎก และทรงพระ
ราชดำริเห็นพ้องต้องกันว่า วัดนิพพานารามสมควรเป็น
ที่ประชุมสงฆ์ทำสังคายนา เพราะอยู่ระหว่างวังหลวงกับ
วังหน้า สะดวกทั้งสองพระองค์ที่จะทรงอุปถัมภ์ให้การทำ
สังคายนาถูกลงไปโดยเรียบร้อยสมพระราชศรัทธา • จึง
โปรดให้เปลี่ยนชื่อวัดเสียใหม่เป็นวัด “พระศรีสรร-
เพชญ” แม้จะมีได้อยู่ในพระบรมมหาราชวัง ทั้งนี้ก็
เนื่องมาจากเหตุผลสำคัญ ๓ ประการคือ ๑. ชื่อวัดนิพพา-
นารามไม่มีแบบแผน ๒. วัดพระศรีรัตนศาสดารามหรือ
วัดพระแก้วในพระบรมมหาราชวังนั้น ชาวบ้านพากัน
เรียกว่าวัดพระศรีสรรเพชญ ตลอดมา เพราะเห็นเป็น
วัดอยู่ในวังหลวงเหมือนที่กรุงศรีอยุธยา แต่พระบาท
สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกไม่โปรดให้เรียกเช่นนั้น
ด้วยวัดพระศรีรัตนศาสดารามหรือวัดพระแก้วไม่ได้เก็บ
พระอัฐิอย่างวัดพระศรีสรรเพชญที่กรุงศรีอยุธยา และ
๓. เพื่อให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ของกรมพระราช-
วังบวรมหาสุรสิงหนาทมาแต่เดิม คือ มีพระราชประสงค์

จะให้วัดนี้เป็นวัดพระศรีสรรเพชญ์ ด้วยเหตุ ๓ ประการนี้
วัดนิพพานารามจึงเปลี่ยนชื่อเป็น วัดพระศรีสรรเพชญ์-
ดาราม แต่เรียกกันสั้น ๆ ว่า วัดพระศรีสรรเพชญ์ และคง
จะเรียกพระประธานในพระอุโบสถ ซึ่งเป็นพระพุทธรูป
ขนาดใหญ่ว่า พระศรีสรรเพชญ์ มาแต่ครั้งนั้น ตาม
แบบอย่างพระพุทธรูปพระศรีสรรเพชญ์ที่ประดิษฐานอยู่
ในวัดพระศรีสรรเพชญ์ในกรุงศรีอยุธยาโบราณ ต่างแต่
พระพุทธรูปพระศรีสรรเพชญ์ในกรุงศรีอยุธยาเป็น
พระยืนห่มทอง

วัดสลักหรือวัดนิพพานารามเปลี่ยนนามเป็นวัดพระ
ศรีสรรเพชญ์มาได้ประมาณ ๑๕-๑๖ ปี ครั้นถึงปีกุน
พ.ศ. ๒๓๔๖ เมื่อกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท
สวรรคตแล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
ได้โปรดให้เปลี่ยนชื่อ วัดพระศรีสรรเพชญ์ เป็น วัด
มหาธาตุ ซึ่งในการเปลี่ยนชื่อเป็นวัดมหาธาตุนั้น สมเด็จฯ
กรมพระยาจ่างราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานว่า “วัด
มหาธาตุ ถ้าเรียกเต็มตามแบบว่า วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ
เป็นหลักของพระนคร ย่อมมีทุกราชธานีในประเทศนี้ จำต้องมี

ในพระนครอมรรัตนโกสินทร์นี้ประการ ๑ พระเจดีย์บรรจุพระ
บรมสารีริกธาตุในพระมณฑป (คือในโบสถ์พระธาตุ) เป็น
พระศรีรัตนมหาธาตุมีอยู่ในพระอารามแล้วประการ ๑ เป็นที่
สถิตของสมเด็จพระสังฆราช เหมือนวัดมหาธาตุที่กรุงเก่า น
อีกประการ ๑ เพราะสมควรแก่นามว่าวัดมหาธาตุยิ่งกว่านาม
อื่น ๆ ด้วยประการฉะนี้ จึงพระราชทานนามว่า วัดมหาธาตุ” *

ต่อมาในรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดให้ตั้งวิทยาลัยการศึกษาของสงฆ์
ฝ่ายมหานิกายขึ้นในวัดมหาธาตุ เรียกว่า มหาธาตุ
วิทยาลัย คู่กับ มหามกุฏราชวิทยาลัย ของสงฆ์ฝ่าย
ธรรมยุติกนิกาย เมื่อ ร.ศ. ๑๐๘ (พ.ศ. ๒๔๓๒) โดย
ทรงมีพระราชปรารภว่า

“จำเดิมแต่ได้เสด็จเกลิงถวัลยราชสมบัติบรมราชาภิเศก
แล้วมา ได้ทรงทูลบำรุงพุทธศาสนาให้ถาวรเจริญรุ่งเรืองขึ้น
โดยลำดับ แต่พระสังฆธรรมในพระบรมพุทธศาสนานี้ย่อมมีเหตุ
ปัจจัยอาศัยกันแลกัน เมื่อพระปริยัติสังฆธรรมเจริญแพร่หลาย

---

* ดู - ตำนานวัดมหาธาตุ ในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๑๐
หน้า ๕๒๕ - ๖๓๐

อยู่ พระปฏิบัติสัทธรรมจึงจะเจริญไพบูลย์ได้ เมื่อพระปฏิบัติ
สัทธรรมไพบูลย์อยู่ พระปริยัติสัทธรรมย่อมเป็นรากเง้าเค้ามูล
แห่งพระพุทธศาสนา พระศาสนาจะดำรงอยู่และเจริญอีกด้วย
พระปริยัติสัทธรรม การที่จะบำรุงพระปริยัติสัทธรรม อันเป็น
รากเง้าของพระพุทธศาสนาให้ไพศาลบริบูรณ์ยิ่งขึ้น ก็ย่อม
อาศัยการบำรุงให้มีผู้เล่าเรียนแลที่เล่าเรียนให้สะดวกยิ่งขึ้น
การเล่าเรียนพระปริยัติสัทธรรมที่เป็นไปอยู่ในเวลานั้น ก็ได้
โปรดเกล้าฯ ให้จัดการบำรุงทั่วไปทุกพระอาราม แต่ยังหาเป็น
อันนับบริบูรณ์แท้ไม่ เพราะเป็นแต่สถานที่เล่าเรียนในชั้นต้น จึง
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งวิทยาลัยที่เล่าเรียนพระไตรปิฎก
และวิชาชั้นสูงขึ้น ๒ สถาน สถานหนึ่ง เป็นที่เล่าเรียนของสงฆ์
ฝ่ายธรรมยุติกนิกายได้ตั้งไว้ที่วัดบวรนิเวศวรวิหาร พระอาราม
หลวง พระราชทานนามว่า มหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นที่เฉลิม
พระเกียรติยศสมเด็จพระบรมชนกนาถ พระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อีกสถานหนึ่ง เป็นที่เล่าเรียนของสงฆ์ฝ่าย
มหานิกาย ได้ตั้งไว้ที่วัดมหาธาตุราชวรวิหาร พระอารามหลวงนี้

มีนามว่า มหาธาตุวิทยาลัย ได้เปิดการเล่าเรียนแต่
วันที่ ๘ พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๐๘^{๒๒} สืบมา” *

ครั้นปีมะเมีย พ.ศ. ๒๔๓๗ สมเด็จพระบรมโอรสา-
ธิดาฯ เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร^{**} สวรรคต
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบริจาค
พระราชทรัพย์อันเป็นส่วนพระองค์ของสมเด็จพระบรม-
โอรสาธิดาฯ เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ อุทิศพระราชทานให้
ปฏิสังขรณ์วัดมหาธาตุจนสำเร็จ แล้วโปรดให้เพิ่มสร้อย
ต่อชื่อวัดเฉลิมพระเกียรติยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิดาฯ
พระองค์นั้นว่า “วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์” จึงทำให้
เรียกชื่อวัดควบกับชื่อวิทยาลัยต่อมาว่า “วัดมหาธาตุ
ยุวราชรังสฤษฎิ์ วิทยาลัย”

พระประธาน ซึ่งประดิษฐานในพระอุโบสถวัดมหา
ธาตุ เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ปางมารวิชัย ลงรักปิดทอง

* ดู - ประกาศพระราชปรารภ ในการก่อพระฤกษ์สังฆเสนาสน์
ราชวิทยาลัย ร. ๕ ๑ ล. ๑ ที่ระลึกงานวางศิลาฤกษ์หอเรียนแห่ง
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันอังคารที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ.
๒๔๕๘ หน้า ๒ - ๓

** โปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็นสยามมกุฎราชกุมารพระองค์แรกของ
ประเทศไทย ดู - ประกาศเฉลิมพระปรมาภิไธยในหนังสือ
กฎหมายรัชกาลที่ ๕ เล่ม ๒ พ.ศ. ๒๔๒๕ หน้า ๖๖๓

หน้าตักกว้าง ๕ ม. ๑๖ ซม. สูงจากทับเกษตรถึงยอดพระ
รัศมี ๖ ม. ๙๖ ซม. ฝีมือพระยาเทวารังสรรค์ (ไม่ทราบ
ชื่อเดิม) ช่างวังหน้าเป็นผู้ปั้น ศาสตราจารย์ หลวงบริบาล-
บุรียพันธ์ (ป่วน อินทวงศ์) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญ
ของพระพุทธรูปองค์นี้ไว้ว่า “ในรัชกาลที่ ๑ มิใคร่จะได้
สร้างพระพุทธรูปขึ้นใหม่ เพราะทรงพระราชศรัทธาให้
เชิญพระพุทธรูปโบราณซึ่งทิ้งทรุดโทรมอยู่ที่เมืองเหนือ
มาบูรณะปฏิสังขรณ์ถึง ๑๒๐๐ องค์เศษ พระพุทธรูปที่
เป็นพระประธานอยู่ในวัดสำคัญ ๆ ในกรุงเทพฯ จึงเป็น
พระเก่าสมัยอื่น ซึ่งเชิญมาจากที่อื่นเป็นพื้น มีพระ
พุทธรูปที่ทรงสร้างในรัชกาลที่ ๑ ที่ลักษณะดีอยู่องค์หนึ่ง
คือ .....พระประธานในวัดมหาธาตุ เป็นพระปั้นในรัชกาล
ที่ ๑ เป็นแบบอย่างที่น่าว่าลักษณะงาม” และนับถือเป็น
แบบอย่างฝีมือช่างชั้นสูงทางพุทธศิลป์ของสมัยกรุงรัตน-
โกสินทร์ นอกจากพระประธาน ยังมีรูปพระสาวกปูนปั้น
ลงรักปิดทอง ๘ องค์ ประจำ ๘ ทิศ ประดิษฐานอยู่บน
ฐานชุกชี ล้อมรอบองค์พระศรีสรรเพชญ์

ในรัชกาลที่ ๓ เมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า
เจ้าอยู่หัวทรงปฏิสังขรณ์วัดมหาธาตุเป็นการใหญ่ทั่วทั้ง
พระอาราม ซึ่งกล่าวกันว่า เหมือนกับทรงสร้างใหม่

ทั่วทั้งวัดนั้น พระประธานองค์นี้ได้รับปฏิสังขรณ์ด้วย
สมเด็จ ฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงกล่าว
ว่า การปฏิสังขรณ์พระประธานเป็นฝีมือของพระยา
ชำนาญ (ไม่ทราบชื่อเดิม) ช่างมีชื่อในรัชกาลที่ ๓
ซึ่งเป็นผู้สร้างวัดสามง่ามที่ถนนสระปทุมหรืออีกนัยหนึ่ง
เรียกว่าวัดพระยาชำนาญ และทรงสรรเสริญว่าเป็นผู้
เชี่ยวชาญในการก่อสร้าง มีชื่อปรากฏอยู่ในคำไหว้ครูด้วย*

วัดมหาธาตุ ยุวราชรังสฤษฎิ์ ในสมัยสมเด็จ
พระวันรัต (ทิต อุทโย) และในสมัยสมเด็จพระวันรัต
(เฮง เขมจารี) เป็นอธิบดีสงฆ์ ก็ได้รับการทำนุบำรุง
ของวัดไว้ โดยยังเรียกพระประธานในพระอุโบสถว่า
“พระศรีสรรเพชญ์” และแบ่งหมวดโดยเอาชื่อ วัดสลัก
เดิมมาเรียกไว้ด้วย ก็จะเห็นได้ในการกำหนดแบ่งสำนัก
สงฆ์ในวัดออกเป็นหมวด เป็นที่หมายรู้กันในบรรดาภิกษุ
สามเณรตลอดจนศิษย์วัดและอุบาสกอุบาสิกาในวัดมหา
ธาตุ เป็น ๔ หมวด คือ ๑. หมวดทำนุ ๒. หมวด
พระศรีสรรเพชญ์ ๓. หมวดพระธาตุ ๔. หมวดสลัก

* ดู-คำราสร้างพระพุทธรูป ตอนคาถานมัสการไหว้ครู

หมวดตำหนัก กำหนดเอาตำหนักที่ประทับของสมเด็จพระ
 พระสังฆราช ซึ่งมีและประทับอยู่ในคณะ ๑ วัดมหาธาตุ
 ตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นหลัก ซึ่งต่อมาเป็น
 คณะของท่านเจ้าอาวาสและเป็นเจ้าคณะหมวด กุฏิสงฆ์
 ที่อยู่ทางด้านตะวันตกของวัดขึ้นกับหมวดนี้ ได้แก่
 คณะ ๔ คณะ ๕ คณะ ๑๐ คณะ ๑๑ คณะ ๑๒
 คณะ ๑๓ คณะ ๑๔ คณะ ๑๕ คณะ ๒๐ และคณะ ๒๑
 หมวดพระศรีสรรเพชญ์ ก็คือ กุฏิสงฆ์ที่ตั้งอยู่
 ตรงกับพระอุโบสถวัดมหาธาตุ ซึ่งเป็นที่ประดิษฐาน
 พระศรีสรรเพชญ์ พระประธานในพระอุโบสถลงไปทางใต้
 มีคณะ ๒ เป็นเจ้าคณะหมวด คณะที่ขึ้นกับหมวดนี้ ได้แก่
 คณะ ๖ คณะ ๗ คณะ ๑๖ คณะ ๑๗ คณะ ๒๒ และ
 คณะ ๒๓ หมวดพระธาตุ ก็คือ กุฏิสงฆ์ที่ตั้งอยู่ทางด้าน
 ตะวันออกของวัดตรงกับโบสถ์พระธาตุ ซึ่งมีคณะ ๓ เป็น
 เจ้าคณะหมวด คณะที่ขึ้นกับหมวดนี้ ได้แก่ คณะ ๘
 คณะ ๙ คณะ ๑๘ คณะ ๑๙ คณะ ๒๔ และคณะ ๒๕
 หมวดสลัก ก็คือ กุฏิสงฆ์ที่อยู่ทางมุมด้านตะวันตก
 เฉียงเหนือของวัด ซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดแต่เดิม มีคณะสลัก ๑

เป็นเจ้าคณะหมวด คณะที่ขึ้นในหมวดนี้ ได้แก่ คณะ
สลัก ๒ คณะสลัก ๓ และคณะสลัก ๔

ในวัน ๘ ค่ำ และ ๑๕ ค่ำ ซึ่งเป็นวันกำหนดให้
พระภิกษุสามเณรทำวัตรสวดมนต์ร่วมกันในโรงพระ
อุโบสถ* เราจะได้ยินสมเด็จพรวันรัต (เขมจารี)
และอธิบดีสงฆ์องค์ต่อ ๆ มา ได้นำสวดทำวัตรบอก
ตำนานของพระศรีสรรเพชญ์ พระประธานในพระอุโบสถ
เป็นภาษาบาลี ด้วยสำเนียงก้องพระอุโบสถทุกวัน ๘ ค่ำ
๑๕ ค่ำว่า

“ ยมมฺห โข มยํ ภควนฺตํ สรณํ คตา, อุตฺตํ สุตํ ปพฺพ-
ชิตา โย โน ภควา สตฺถา, ยสฺส จ มยํ ภควโต ธมฺมํ โรเจม,
ตสฺส โข ปน ภควโต โลเกกุตฺตมสตฺถุณฺณตสฺส สพฺพทกฺข-
ปสมปรีนิพฺพานาย ธมฺมํ เทสยโต, อयํ ธมฺมวินโย ยาวชฺช-
ตนาปี ยถากถญฺจิ อานียติ ปวตฺตียติ, ตาทิเส ธมฺเม ปสาทุ-
ปจาราย, เทน ภควตา ปจฺจิมาชนฺตานุกมฺปํ ปฏิจฺจุ, อตฺต-

---

* ในระบะปลายสมัยสมเด็จพรวันรัต (เฮง เขมจารี) เป็น
อธิบดีสงฆ์ในวัดมหาธาตุ พระภิกษุสามเณรในวัดมหาธาตุ ทำวัตร
สวดมนต์ร่วมกันในโรงพระอุโบสถ ทุกวันทั้งเช้าและเย็น

โน อจุยเนน ฎุปปตัญญาปนํ อนุมตํ, ตํ โข ปน ภควโต
อนุมตํ อุปาทาย, อयํ ปญฺเญมา มหาสุรสีหนาเทน ปวรา-
เชน ตํ ภควนฺตํ อุตฺตมํ กตา ปตัญญาปิตา, ยาวเทว
ทสฺสเนน ตํ ภควนฺตํ อนุสฺสริตฺวา ปสาทสํเวคปญฺเญลาภาย
เจว, ตปฺปจฺจุยา สมฺมาปญฺเญปตฺตติปริปุรณตฺถาย จ. มยญฺจมุห
อิมํ จานํ สมฺปตฺตา, อิมํ สกฺกาเร อิมสฺมि สีสหาสเน อาโรเป-
ตฺวา, ทสฺส ภควโต สุจิรปริณิพฺพุตสฺสาปิ สโต, สกฺการํ
กริตฺวา อภิวาหนํ กริมฺหา, หนฺนททานิ มยํ ตํ ภควนฺตํ
วาจาย อภิกุตํ, ปุพฺพภากนฺนการํ กโรม เส.”

แปลความว่า

เราทั้งหลาย ถึงพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดเป็น
ที่พึง บวชอุทิศพระผู้มีพระภาคพระองค์ใด มีพระผู้มีพระ
ภาคพระองค์ใดเป็นพระศาสดา และเราเลื่อมใสธรรม
ของพระผู้มีพระภาคพระองค์ใด พระผู้มีพระภาคพระองค์
นั้นแหละ เป็นพระศาสดาเลิศเป็นเอกในโลก ได้ทรง
แสดงธรรมเพื่อความสงบระงับดับสนิททุกข์ทั้งปวง จึง
ได้มีผู้นำเอาธรรมวินัย ตามที่พระองค์ทรงแสดงไว้นั้น
มาประกาศให้ทราบอยู่จนทราบเท่าถึงทุกวันนี้ เพื่อให้

เกิดความเลื่อมใสในธรรมวินัยตั้งกล่าวนั้น พระผู้มีพระ
ภาคพระองค์นั้น ทรงมีความกรุณาต่อประชาชนที่จะเกิด
มาในภายหลัง จึงได้โปรดทรงอนุญาตไว้ว่า เมื่อพระองค์
ทรงล่วงลับไปแล้ว ให้ประดิษฐานพระสถูปขึ้นไว้ โดย
อาศัยพระพุทธานุญาตนั้น สมเด็จพระบรมราชาเจ้า มหา
สุรสิงหนาท จึงทรงสร้างพระพุทธรูปงามองค์นี้ อุทิศ
เฉพาะพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นประดิษฐานขึ้นไว้
เพื่อให้ผู้พบเห็นได้ระลึกถึง แล้วเกิดความเลื่อมใสสังเวช
และปฏิบัติตนโดยชอบให้บริบูรณ์

ก็เราทั้งหลายมาชุมนุมพร้อมกัน ณ ที่นั้นแล้ว ได้ยก
เครื่องสักการะเหล่านี้ วางไว้ ณ สีหसनนั้นแล้ว กระทำ
สักการะแล้ว กระทำอภิวาทแล้ว แต่พระผู้มีพระภาค
พระองค์นั้น แม้ได้เสด็จปรินิพพานไปนานดีแล้ว บัดนี้
ขอให้เราเริ่มทำความนอบน้อมเป็นเบื้องต้น แล้วกล่าวคำ
สรรเสริญพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นกัน (ต่อไป) เกิด

พระศรีสรรเพชญ์ พระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย
ลงรักปิดทอง พระประธานในพระอุโบสถวัดมหาธาตุ
ยุวราชรังสฤษฎิ์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปแบบอย่างของฝีมือ

ช่างทางพุทธศิลป์ชั้นสูงในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ นั้น เป็น
พระพุทธรูปที่อธิบาศิสงฆ์ในวัดมหาธาตุทุกสมัยได้ชวน
ขวายเป็นปฏิสังขรณ์ลงรักปิดทองให้ดูงามอร่ามตาเป็นที่เจริญ
ศรัทธาปสาทะ แก่บรรดาพุทธศาสนิกชนอยู่ตลอดมา ถ้า
ท่านผู้ใดยังมีได้สังเกต ขอเชิญไปชมและนมัสการได้ทุกวัน

แต่—ถ้าท่านพุทธศาสนิกชนทั้งหลายไม่มีโอกาสไป
นมัสการในพระอุโบสถ ท่านก็อาจหาเหรียญเสมาพระศรี
สรรเพชญ์ ซึ่งสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุได้จัดสร้างขึ้นตาม
แบบที่ นายสนิท ดิษฐพันธ์ ช่างศิลป์เอกของกรมศิลปากร
เป็นผู้ออกแบบ นายอำนาจ พ่วงเสรี ช่างศิลป์โท
กับช่างศิลป์จัตวาของกรมศิลปากร ช่วยกันปั้นแบบ และ
โรงงานกระษาปณ์ กระทรวงการคลัง เป็นผู้หล่อ ซึ่ง
ท่านควรมีไว้เป็นที่สักการะ และอาจนำพระศรีสรรเพชญ์
ติดตัวเป็นมิ่งขวัญไปไหน ๆ ได้ทุกหนทุกแห่ง ตลอดกาล
ทุกเมื่อ.

นายประพัฒน์ ตริณรงค์ เปரியู ๖ ประโยค วัดมหาธาตุ, ธ.บ. เรียบเรียง
นายธนิต อยู่โพธิ์ เปரியู ๕ ประโยค วัดมหาธาตุ แก้ไขเพิ่มเติม

THE HISTORY
OF
PHRA SRĪ SARBEJÑĀ

THE CHIEF IMAGE OF THE LORD BUDDHA
IN THE TEMPLE OF WAT MAHĀDHĀTU

WITH ILLUSTRATIONS

Published by

Wat Mahādhātu Alumni Association

Bangkok, Thailand

1969

PHRA SŪRI SARBEJŅA*

The Chief Image in the Temple
of Wat Mahādhātu Yuvarājrangsarīti

The temple where the Chief Image named Phra Sūri Sarbejña has been kept is the Temple of Wat Mahādhātu. Wat Mahādhātu was originally called either Wat Salak or Wat Chalak or Wat Jalak. It is believed that the latter two were corrupt forms of the former.

H.R.H. Prince Damrong Raxanubhāb stated that the reason why it was commonly known as Wat Salak (meaning carving) was that all the things there were carved instead of being plain as those in other temples. This temple is of medium size. However, there is another school of thought contending that as there were quite a good number of bhikkhus, who were skilled in the arts and crafts of carving, people called the temple 'Wat Salak'** after them.

Wat Salak was founded in the Ayuddhya*** period

---

* R. Lingat, 'History of Wat Mahādhātu' *The Journal of Siam Society*, 1930-1931, Vol XXVI, at p.2 in the footnote No. 1 it says: "written by the Siamese ศรีสรรเพชญ์ (SiSārāphēt) Saravajña " The Omniscient " in the name of the Buddha."

** See: *Wat Mahādhātu's History* written by H.R.H. Prince Damrong Raxanubhāb in the report of Sangha, Vol. 10, at p.441.

*** Why it is written " Ayuddhya " in place of Ayuthia, see: Events in Ayuddhya from Chulasakraj 686-966 in *The Journal of the Siam Society* April, 1909, Vol. 1.

but there is no clear evidence to prove by whom it was built and when. When H.M. the King Tāksin of Dhonburi moved the capital of the country from Ayuddhya to Dhonburi and decided to build the new capital on the two banks of the Chāophrayā River, Wat Salak stood on the Bangkok side of the river. The King promoted the Wat and gave it royal status, but the name of the Wat was not changed.

Later, when the King Phrabuddhayodfā* moved the capital to the east bank, i.e. the Bangkok side. The Grand Palace was built on one side of the Wat and the Palace of the Vice King** on the other. Thus, H.M. the Vice King commanded Phātikam*** should be performed, i.e. the area on the southern side should be given to the Wat and the northern area was taken away. (The original area of Wat Salak was in the southern end where the bell-tower and the pond called “Divine Pond Nibhā” were, but at the present time, the building of the Mahāchulālongkorn Royal College has replaced them, the area of Wat Salak then extended right down to Silpākorn Lane). When the Vice King of Mahāsurasimhanād performed the Ceremony of the Phātikam in order to exchange the land with the Wat, it was assumed that that was how the Wat was established. The establishment of Wat Phra Sri Ratanasāsādārām took

---

* R. Lingat, *‘The History of Wat Mahādhātu’* this term written “King Phra Phuttha Jōt Fa”.

** *Ibid* called “The Second King”, but *the Visakha Puja*, B.E. 2509, the annual publication of the Buddhist Association of Thailand, at the jacket of the first illustration called “The Vice King”.

*** This is a Buddhist term in the Vinaya meaning “to give a good thing to the Sangha and take a poor one away”, see the Dictionary of the Royal Academy, B. E. 2493, at p. 622.

place in the year of the Rabbit in B.E. 2326 (A.D. 1783). When the establishment of the Wat was completed, the Wat renamed "Nibbānārām".

The reason for changing the name of the Wat was presumably that H.M. the Vice King at first wished the Wat to be named Phra Srī Sarbejña for the things built, such as the Mondapa,* the form of which was adopted into the form of Mondapa at the Wat Phra Srī Sarbejña in Ayuddhya, but without four facades. Yet the Wat was established for the purpose of keeping the royal ashes** as they were formerly kept at the Wat Phra Srī Sarbejña in Ayuddhya. That was in particular to keep therein the royal ashes of the ancestors of the King, that is the ashes of his father, who was the ancestor of the Jackri House; Those belonged partly to H.M. the Vice King Borvorn Mahāsurasimhanād, while another part belonging to H.M. the King Phrabuddhayodfā, were placed in the Grand Palace. However, the trouble was that Wat Salak did not stand within the grounds of the Grand Palace as Wat Phra Srī Sarbejña did. Thus, H.M. the Vice King changed the name of the Wat to Wat Nibbānārām on the ground stated above.*** It was presumed that the royal ashes of the ancestor of the kings were kept in the lower part of the

---

* It means the rectangular of the temple.

** R. Lingat, '*History of Wat Mahādhātu*', *The Journal of Siam Society*, 1930-1931, Vol XXVI at p.2, says that the Wat (referred) kept the ashes of the Kings of the Ayuthia and those of other members of the Royal Households. Wat Salak should serve a similar purpose.

*** See : The Comment on the Golden Pagoda, in the Book Collecting Stories compiled by H.R.H. Prince Damrong Raxanubhāb, Vol. II, Klangwitaya Press.

golden pagoda in the royal chapel of Phradhātu, whereas the holy remains of Lord Buddha were kept at the top. The said Mondapa is now the royal chapel of Phradhātu. At the beginning, the shape of the roof of that made as the Mondapa's roof by taking the peak of the castle, planned to build in the palace of H.M. the Vice King, to be built thereon. However, the royal chapel caught fire on Friday, in the fourth month, on the fifteenth day of the waning moon, in the year of Rakā, threesoka Chulasakraj 1163, B.E. 2344, (A.D. 1801) at twenty-one hours.* When the fire was over only the walls remained. H.M. the Vice King then proceeded to the work of the reconstruction. The new roof of the Mondapa was square without the original peak.** Why is the Mondapa's roof of Phradhātu improved in two aspects as seen at the present time? It is understood that such reconstruction to a great extent occurred in the reign of King Rama III.***

In the year of the Monkey, B.E. 2331, (A.D. 1788) in the reign of Phrabuddhayodfā, H.M. the King consulted with his younger brother, H.M. the Vice King, to revise the Tripitaka and agreed up on the point that Wat Nibbānārām was suitable as a meeting place for the Sangha to revise the Tripitaka by reason of its favourable position between the palaces of H.M. the King and H.M. the Vice King, under

---

* R. Lingat, '*History of Wat Mahādhātu*', it is stated that, the Wat burnt on 2nd April, 1802.

** See: *The History of Ratanakosintara* written by Jaophraya Dibakarawongsa (Kham Bunnak), Klangwitaya Press, B.E. 2505, at pp, 244-245.

*** See: *The Textbook of Ancient Architecture in the Reign of King Rama III*.

whose equal patronage the work was to be carried out until it was entirely completed. Even though the Wat did not stand within the Grand Palace grounds, the name was changed into Wat Phra Srī Sarbejñā for three main reasons, viz: firstly, the name of Wat Nibbānārām was without precedent; secondly, Wat Phra Srī Ratanasāsādārām or Wat Pra:kēo in the Grand Palace was always called "Wat Phra Srī Sarbejñā" by the people, because it stood near the Grand Palace as it did in the Capital of Ayuddhya, but H.M. the King Phrabuddhayodfā disliked it being so called, because the royal ashes were neither kept at Wat Phra Srī Ratanasāsādārām nor at Wat Phra:kēo, but at Wat Phra Srī Sarbejñā in Ayuddhya; thirdly, to fulfill the wishes of H.M. the Vice King Borvorn Mahāsurasimhanād. Accordingly Wat Nibbānārām was renamed "Wat Phra Srī Sarbejñādārām" but generally called "Wat Phra Srī Sarbejñā". It is presumed that since then the Chief Image in the temple, which is the largest one, has been called "Phra Srī Sarbejñā" in accordance with the convention concerning the image of Phra Srī Sarbejñā, which was placed at Wat Phra Srī Sarbejñā, in the old Capital of Ayuddhya, but there was a little difference, viz: the image at Ayuddhya in the form of a standing figure and covered with gold. The Wat kept its new name for 15-16 years. Later in the year of the Pig, B.E. 2346 (A.D. 1803) after H.M. the Vice King, Borvorn Mahāsurasimhanād had passed away, H.M. the King Phrabuddhayodfā changed the name of the Wat to Wat Mahādhātu. Prince Damrong Raxanubhāb stated that Wat Mahādhātu or officially Wat Phra Srī Ratanamahādhātu was so called because; firstly, it was the tradition that a Wat so named should be the principal temple in every Capital City; secondly, a monḍapa was

needed in which the holy remains of Lord Buddha could be kept, i.e. in the chapel of the Phradhātu, that was Phra Srī Ratanamahādhātu placed in the Wat; thirdly, the residence of the Supreme Patriarch had to be situated there, as was customary in the old capital of Ayuddhya. Accordingly, the name 'Mahādhātu' was a justifiable one. Thus, the King gave the name "Mahādhātu" to the Wat.*

Later, H.M. King Chulajomklao established, in R.S. 108, B.E. 2432 (A.D. 1889), two colleges for theological studies, i.e. one at Wat Mahādhātu named 'Mahādhātu College' for the Sangha of Māhānikāya, and the other called 'the Royal College of Mahamakuta', for the Sangha of Dhammayutikanikāya for the following reasons:

H.M. the King stated that since he came to the Throne, he encouraged Buddhism and always brought about its development. The Dhamma in Buddhism consists of a reasonable course and mutual status: that is to say where the teaching of the Dhamma is widely spread, its practice will be progressive *vice versa*. The teaching of Dhamma is the foundation of Buddhism. Buddhism is able to withstand and develop because of the teachings of Dhamma. To help such a teaching to be more progressive depends on the encouragement of the students and the place of learning must be easily accessible to them. Even though H.M. the King had fully encouraged and supported every Wat, it became apparent that that was not adequate since the places set up were for elementary studies in Buddhism only. Therefore the two colleges for advanced theological studies were established. One for Dhammayutika Sangha at Wat Borvornivesana called 'the Royal College of

---

* *The History of Wat Mahādhātu* in the Reports of Sangha Vol. X, at pp. 529-630.

Mahāmakuta' in honour of his father, the King Chomklao; the other for Mahānikāya Sangha at Wat Mahādhātu called 'Mahādhātu College'. They were declared open on the 8th November R.S. 108.*

In the year of the Horse, B.E. 2437 (A.D. 1894), the Crown Prince, Mahavajirunahisa,** passed away, H.M. the King Chulalongkorn gave a sum of money which had belonged personally to the Crown Prince, towards the reconstruction of Wat Mahādhātu. When the reconstruction was completed, the King added the name 'Yuvarājrasarīti' to the name of Wat Mahādhātu. It was from then on called "Wat Mahādhātu Yuvarājrasarīti", in honour of the late Prince. The College also was renamed "Wat Mahādhātu Yuvarājrasarīti College".

The Chief Image in the Temple, Bôt, at Wat Mahādhātu, seated in the position of the Victor over the Māra, is covered with black lacquer and then gilded. It is 5.16 metres wide, and 6.96 metres high. It was moulded by the hands of Phrayā Devārangsanka, his first name and surname are un-known. He was the sculptor of H.M. the Vice King. Professor Luang Boribālburibhand (Puān Induwongsa) stated that in the reign of King Rama I (King Phrabuddhayodfā), the manufacturing of new Buddha images was rare, because he preferred ancient images.

---

* see : the announcement of the royal decisions in the research election for the Sangha-Senasana of the Royal College of the King Rama V, in remembrance of the ceremony of laying of the stone foundation of the Royal College of Chulalongkorn on Tuesday, 20 September, B.E. 2498, at pp. 2-3.

** He was the first Crown Prince of the land. See : the proclamation to celebrate the Royal Name of the said Crown Prince in the Legal Book in the Reign of King Rama V., Vol. II, B.E. 2425, at p. 663.

Some of which were left in a dilapidated state in the northern towns. It is recorded that he had approximately 1,200 images repaired. All the chief images in principal Wats in Bangkok were those of the Sukhodaya and Ayuddhya periods, moved from various places. However, the Chief Image at Wat Mahādhātu, a very important image produced in the reign of King Rama I, was deemed to be a classic model of its kind. In addition, there are eight images of the Lord Buddha's disciples moulded lacquered in black and gilded, kneeling and surrounding Phra Srī Sarbejña at the eight points of the compasses.

• The King Nangklao reconstructed Wat Mahādhātu to such a great extent that it was like a new Wat and the Chief Image was also reconstructed. According to H.R.H. Prince Narisaranuvattivongsa, the Chief Image was reconstructed by the hands of Phrayā Jamnirajana, his first name and surname are un-known. He was a famous sculptor in the reign of the King Rama III, who established Wat Sām-ngām, at Srapatūm, called Wat Phrayā Jamni. H.R.H. the Prince also admired him as an expert on architecture. His name was even referred to in *the Text-Book on the Construction of Buddhist Images*.*

Wat Mahādhātu Yuvarājrangsariṭi in the time of Somdej Phra Vanarata (Dit Udayo) and Somdej Phra Vanarata (Heng Khemacāri) the Abbots of the Sangha observed the tradition of the Wat by calling the Chief Image 'Phra Srī Sarbejña' all along. Yet, one of the divisions of Wat was called Salak Division to keep the original name of the Wat. One of the four divisions was named after the Chief Image; the four divisions being the Tamnak Division; the Phra Srī Sarbejña Division; the Phra Dhātu Division and the Salak Division. In the Tamnak Division the area

---

* See: *The Textbook on the Construction of Buddhist Images, on paying Tribute to Teachers.*

contained in the early Bangkok period as a rule the residence of the Supreme Patriarch of the group No. 1 of Wat Mahādhātu. Later, the first division, mentioned above, was the group of the Abbot and the Chief of the Tamnak Division. The Sangha's residences on the west side belonged to this division, viz; groups Nos. 4,5,10,11,12, 13,14,15,20,21. The Phra Srī Sarbejña Division consisted of the Sangha's living quarters, which were opposite to the Temple, where the Chief Image, Phra Srī Sarbejña was placed. In the south of the Temple, was group No. 2 as the Chief group. The group attached to the Chief group, were the groups Nos. 6,7,16,17,22,23. The Phra Dhātu Division consisting of the Sangha's living quarters in the east of the Wat, were opposite to the Temple of Phradhātu and their group No. 3 was the Chief group. The groups attached to group No.3 were viz: Nos. 8,9,18,19,24, and 25. The Salak Division consisted of the living quarters of the Sangha at the northeastern Corner, where the Wat was founded before, then the Salak group No. 1 was the Chief group, the groups attached to the Chief group being Nos. 2,3 and 4.

The 8th and 15th day of the waxing and waning moon were fixed for bhikkhus and novices to pray in the Temple* jointly. We will have heard Somdej Phra Vanarata (Heng Khemacāri) and the other Abbots of this Wat leading in praying loudly to inform in Pali the history of Phra Srī Sarbejña, the Chief Image in the Temple:

“Ya amha kho mayaṇ bhagavantaṇ saranaṇ gatā,
udissa pabbajitā yo no bhagavā satthā, yassa ca mayaṇ
bhagavato dhammaṇ rocema, tassa kho pana bhagavato

---

* Towards the end of the period of Somdej Phra Vanarata (Heng Khemacāri) as Abbot, bhikkhus and novices prayed in the Temple every morning and evening.

lokekuttamasatthubhūtaṣṣa sabbadukkhūpasamaparinibbā-
 nāya dhammaṇṇ desayato, ayaṇṇ dhammavinayo yāvajjatanāpi
 yathākathanci āniyati pavattiyati, tādise dhamme pasādū-
 pacārāya, tena bhagavatā pacchimājanatānukampanṇ paṭicca,
 attano accayena thūpapatitthāpanaṇṇ anumataṇṇ, taṇṇ kho pana
 bhagavato annumatiṇṇ upādāya, ayaṇṇ paṭimā Mahāsurasim-
 hanādena Pavararājena taṇṇ bhagavantaṇṇ udissa katā
 patitthāpitā, yāva deva dassanena taṇṇ bhagavantaṇṇ anussa-
 ritavā pasādaṇṇvegapatilābhāya ceva, tappuccayā sammā-
 patipattiparipūraṇatthāya ca mayaṇṇcamha imaṇṇ thānaṇṇ
 sampattā, ime sakkāre imasamiṇṇ sihāsane āropetva, tassa
 bhagavato suciraparinibbutassāpi sato, sakkāraṇṇ karitvā
 abhivādanaṇṇ karimhā, handadāni mayaṇṇ taṇṇ bhagavantaṇṇ
 vācāya abhithutaṇṇ, pubbabhāganamakāraṇṇ karoma se”

The translation

Which one of the Bhagavā, we attached to; given up
 worldly lives; pubbajita by devoting our own lives to; have
 had him as our great teacher; and we believed his Dhamma
 too. The Stated Bhagavā was the great teacher uncompara-
 ble in the wide world. He taught Dhamma* for the true
 peace and for the entire cessation of all causes of misery,
 dukkha. A considerable number of people brought his
 Dhamma and Vinaya** as he taught to reveal until now,

* Buddhadatta gives a fourfold meaning of the word dhamma
 (1) guṇe (saddo), applied to good conduct; (2) dēssanāyaṇṇ, to
 preaching & moral instruction; (3) prariyattiyaṇṇ, to the 9 fold
 collection of the Buddhist Scriptures; (4) nisatte, to cosmic law.
 see T.W. Rhy Davids, *The Pali Text Society's Pali-English
 Dictionary*, 1952, part IV, at p. 171.

** One of the meanings of this word given *ibid*, part VII at p. 81
 the Code of ethics, monastic discipline, rule, rules of morality or of
 canon law.

that was for people to make the reconciliation or gratification in the said Dhamma and Vinaya. The stated Bhagavā consisted of the full merit to all peoples, who will be born in future, therefore he permitted that after his death the tathāgata's statue may be built. By this permission, H.M. Mahāsurasimhanād, the Vice King, built the Chief Image indicating to the said Bhagavā and also to remind one of seeing this statue, then the gratification and the religious emotion will occur, after that the said one will behave entirely well.

All of us have gathered here to worship and are kneeling near the seat of the Bhagavā, who has been compared with the King of Lions, we shall worship him and pay homage to him, even though he attained the nirvana, or passed away, long long ago. Now let us begin to pay respect and pray to him.

In addition, Phra Srī Sarbejña in the Image seated in the position of the Victor over the Marā black-lacquered and gilded, chief in the temple of Wat Mahādhātu Yuvarājrangsaritī, moulded by the hands of a famous artist in the Buddhist art in the period of the Ratanakosintara. The Image mentioned has regularly been well looked after by all Abbots of Wat Mahadhātu through the ages, that is the Abbot had the Image lacquered in black and gilded in order to make it look nice, pretty and grand, bringing about the Satthāpasāda to all Buddhists concerned at all times. You are invited to see and pay your homage to it every day.

However, if any Buddhist has no chance of going to pay homage to the Chief Image at the Temple, he may be able to obtain small medals containing the images of

Phra Srī Sarbejña. These are modelled by Wat Mahādhātu Alumni Association after the Chief Image. The medal was designed by Nai Sanit Disatabandhu, a first grade artist of the Fine Arts Department, and made by Nai Umnaj Paōng-Sery, a second grade artist of that department, and finally all medals are made by the mint of the Ministry of Finance.

Note: *The above history was composed in Thai by Nai Prabathana Trinarong, a Wat Mahādhātu scholar of divinity (the 6th grade) and revised by Nai Dhanit Yūpho, a Wat Mahādhātu scholar of divinity (the 9th grade) and translated to English by Nai Sanoh Ekābhot, a Wat Mahādhātu scholar of divinity (the 7th grade).*

หอสมุดแห่งชาติสาขานครราชสีมา

